

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN OKUL ÖNCESİNDE SANAT EĞİTİMİ ANLAYIŞINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Melike Nur KAYMAK*,

Serkan İLDEN**

Özet

Bu çalışmada devlet ve özel kurumda çalışan okul öncesi öğretmenlerinin sanat anlayışları incelenmiştir. Sanatın doğa ile ilişkisi vazgeçilmez bir bütündür. Sanatın çocuğun hayal dünyasından başladığı gerçeğinden yola çıkılarak öğretmenlerin sanat etkinliklerini doğa ile nasıl ilişkilendirdiklerine dair görüşleri alınmıştır. Aynı zamanda devlet okulu ve özel okulda çalışan öğretmenlerin sanat etkinliklerine bakış açısı aldıkları eğitim açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Ordu ili merkez ilçesindeki devlete bağlı 5 anasınıfı öğretmeni ve 5 özel kurumda çalışan toplamda 10 öğretmen katılımcı olarak seçilmiştir. Yapılan incelemenin sonunda özel kurumlarda çalışan öğretmenlerin eğitim seviyesi açısından nicelik olarak daha düşük olduğu saptanmıştır. Ancak öğretmenler arası görüş farklılıkları beklenenin aksine oldukça az olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Sanat Eğitimi, Öğretmen Görüşleri, Öğretmen

1.GİRİŞ

Organizmanın ana rahminden başlayan öyküsünde yaşamın ilk altı yılı üzerinde duran Freud'un bu konudaki görüşleri çok tartışılmış olsa da kabul görmüştür. Özellikle okul öncesi dönemde şekillenen cinsiyetin kabulü ve rol alma dürtüsü çocukları dış dünyaya hazırlayan ilk tecrübelerdendir. Bu bağlamda çocuğun dış dünyayı nasıl algıladığı, ne gördüğü çok önemlidir. Okul öncesi öğretmenleri yapılan etkinliklerde çocuğu tanımaya ve onun içindeki zeka ve kişilik potansiyellerini dışarı vurmasına yardımcı olur. Özellikle sanat etkinlikleri, doğadan ilham alan resim, şarkı, heykel ve hikayeler çocuğun iç dünyasını yansıtmakta başat öneme sahiptir. Buradan hareketle Çoklu Zeka ve Trait kuramları akla gelmekte bireyin potansiyellerini ve eğilimlerini ortaya koymakta aile ve eğitimcilere yardımcı olmaktadır.

*Ordu Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Yüksek Lisans Öğrencisi

** Doç. Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fak. Resim Bölümü

Gardner, okullarda yalnız iki sembolün kullanıldığına dikkati çeker. Bunlar matematiksel ve dilsel sembollerdir. Bunun aksine Gardner ve beyinde dilsel, sayısal, görsel, mimiksel ve diğersembol sistemleri kullanılarak ayrı psikolojik işlemler gerçekleştiğini savunmaktadır (Talu, 1999). Özellikle okul öncesi öğretmenleri çocuğun gelişiminde ona örnek olan ve rehberlik yapan ilk kişilerdendir. Okul öncesi dönemde ilgi ve eğilimlerin keşfedilmesi incelenmesi okul öncesi öğretmeni sayesinde gerçekleşmektedir.

Çoklu zeka kuramının ortaya çıkışı ile birlikte 8 farklı zeka türünü tanımlamış olan Gardner, sadece bilişsel zekanın bireyin hayatında yeterli olmayacağını belirtmiştir. Diğer zeka alanlarındaki potansiyellerinde bireyin içinde olabileceğini söylemiştir (Maboçoğlu, 2006).

Bu zeka alanları içinde görsel uzamsal zekanın yeri nesneyi görmeden zihinde canlandırma ve ayrıntıları görebilme yetisidir. Uzamsal zeka ayrıca, görsel düşünme özelliklerini şekil ve grafiklerle ifade ederek, boya ve şekil verme gibi davranışları da kapsamaktadır(Talu,1999). Okul öncesinde dönemde henüz yeni filizlenen perspektif algısı ve uyaran zenginliğinin artması dolaylı yoldan bu zeka alanına etki etmektedir. okul öncesi öğretmenlerinin özellikle görsel sanatlarla ilgili uyarıcıları çocuğu sunması ve algılarını bu alanda seçici ve açık olmaya itmesi çok önemlidir. Algısal süreci etkileyen birçok biyolojik ve fiziksel etken olsa da çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun sanat etkinlikleri ile dikkat çekme sağlanmalıdır. Çocuk zihninin bilişsel yapısı çevre faktörünün etkisiyle almaya ve öğrenmeye açık bir genişletilebilir sabit disk gibidir.

Bilişsel yapı ile birlikte kişiliğin yapısı da algı ve görsel süreçleri etkilemektedir. Cattell ve Eysenck kişiliğe dair çözümlemelere yardımcı olacak faktör analizlerini içeren çalışmalar ortaya koymuştur. Özellikle Cattell' in yaptığı araştırmalarda istatistiksel sonuçlara bağlılığı ve Sperman'ın faktör analizinin etkileri dikkati çekmektedir. Böylece kişilik özelliklerini saptayan Cattell, kişiliğin katmanlardan oluştuğunu söylemiştir. Yüzeysel, dinamik, ve kaynak özellikler kişiliği bir tepkisel yapı olarak ele aldığına işaret eder(Harre, 2005). Cattell oluşturduğu 16 faktörlü kişilik analizi halen kullanılan başlıca kişilik testlerinden bir tanesidir. Eysenck ise kişiliği dört boyuta ayırmış ve faktör analizine başvurmuştur. Araştırmalarında öncelikle kişiliğe dair iki başat boyut ortaya koymuştur. Bunlar; içedönüklük ve

dışadönüklüktür. Eysenk içedönük ve dışadönük kavramlarının kalıtım ve çevrenin etkisiyle kişiliği oluşturan gizil ve açık davranış örüntülerine ait olduğunu söylemiştir(Harre, 2005).

Çocuğun kişiliğinin dışavurumu olan ilk sanat hareketleri de bu ilk yıllarda başlamaktadır. Uyarıcı zenginliği ise bilişsel ve sosyal anlamda çocuğu gerçek hayatta karşılaşılabileceği bir çok duruma hazırlar. Okul öncesinde en sık kullanılan etkinliklerden biri olan resim yapmak çocuğun hayal dünyası ve gelişimsel özelliklerinin en güzel yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duygusal ve bilişsel süreç bir sanatçı edasıyla işlemektedir(Artut, 2004).

Çocukların zihinlerini, algılama kapasitelerini genişletmek için çevresi ile dinamik bir etkileşim kurmaları çok önemlidir. Sanatsal etkinliklerde özellikle resim yardımı ile doğal ve kültürel yapılar ile erken yaşta tanışmaları zengin bir biliş ve kavrayış sağlamaktadır(Metin&Aral; 2012). James Gibson ekolojik algı kuramında görme ile ilgili mekana ait özelliklerin çoğunda dokunsal algılara da değinmiştir. Bu dokunsal algıların görme duyusu gibi bireye bilgi daha doğrusu enerji akışı sağlar ve görselle desteklenen bu akım beyinde uyarılma ve bunun sonucunda görsel derinlik ve hatırlamalar sağlanır. Her ne kadar görsel algıya yoğunlaşmış gibi görünse bile Gibson'un kuramı genel bir algı kuramı olarak karşımıza çıkar ve algıya yönelik uyarılma konusunda farkındalıkları arttırmaya vurgu yapmıştır(Avant&Helson, 1990).

1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı; okul öncesi eğitimde sanat eğitime dikkat çekmek; bu alanda özellikle sanat eğitiminin bireye kazandırabileceği değerleri tartışmak ve okul öncesi dönem sanat eğitime yeni bir bakış açısı getirmektir. Çoklu zeka, kişilik kuramları ve ekolojik algı kuramlarına değinilmiştir. Bu gaye doğrultusunda okul öncesi dönemde öğretmenlerin sanat eğitimi anlayışlarının farklı ve paralel yönleri araştırılmış, doğa ve sanat ilişkisi incelenmiş bu konuda öğretmen görüşlerine başvurulmuştur.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırma Modeli Ve Örneklem

Nitel araştırma desenlerinden durum analizi yöntemi kullanılmıştır.

"Yin (1994)'e göre durum çalışması;

Güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül (ampirik) bir araştırma yöntemidir."

Bir devlet okulu bünyesinde olan 5 sınıflı anasınıfı ve iki özel erken çocukluk eğitimi veren kurumdan toplam 10 öğretmene form sunulmuş, devlet okulu ve özel kurum arasında okul öncesi dönem sanat eğitimi anlayışında farklılıklar ve benzerlikleri ortaya koymak amaçlanmıştır.

2.2.Veri Toplama Araçları

Araştırmada uzman görüşleri alınarak oluşturulmuş yarı yapılandırılmış bilgi formu öğretmenlere görüşlerini almak amacıyla verilmiş bir hafta sonra formlar geri alınmıştır. Bilgi formunda kişisel bilgiler kısmında cinsiyet, mezun olunan bölüm ve okul türü, mesleki kıdem bilgileri sorulmuştur. Öğretmenlere sunulan formda araştırmanın amacını belirleyen alt problemler şunlardır;

1. Lisans eğitiminiz Süresince Sanat Eğitimi, Sanat ve Estetik, Yaratıcılık, Görsel Sanatlar ve Materyal Geliştirme dersleri aldınız mı?
2. Aldığınız eğitimi yeterli buluyor musunuz? Hayır ise nedenini yazınız.
3. Okul öncesi eğitimde kullanılan sanat faaliyetlerini doğa ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?

3.BULGULAR

Tablo 1. Katılımcı Öğretmenlerin Eğitim Ve Mesleki Bilgilerine Ait Veriler

ÖĞRETMEN KODLARI	CİNSİYET	MEZUN OLUNAN BÖLÜM/FAKÜLTE	KURUM TÜRÜ	MESLEKİ KIDEM
A	K	MESLEK YÜKSEK OKULU- ÇOCUK GELİŞİMİ	ÖZEL	1
B	K	MESLEK YÜKSEK OKULU- ÇOCUK GELİŞİMİ	ÖZEL	7
C	K	AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ- ANASINIFI ÖĞRT.	ÖZEL	20
D	K	EĞİTİM FAKÜLTESİ- OKUL ÖNCESİ ÖĞRT.	ÖZEL	3
E	K	EĞİTİM FAKÜLTESİ- OKUL ÖNCESİ ÖĞRT.	ÖZEL	2
F	K	EĞİTİM FAKÜLTESİ- OKUL ÖNCESİ ÖĞRT.	DEVLET	4
G	K	MESLEKİ EĞİTİM FAKÜLTESİ- OKUL ÖNCESİ ÖĞRT.	DEVLET	7
H	K	EĞİTİM FAKÜLTESİ- OKUL ÖNCESİ ÖĞRT.	DEVLET	20
I	K	AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ- ANASINIFI ÖĞRT.	DEVLET	7
J	K	EĞİTİM FAKÜLTESİ- OKUL ÖNCESİ ÖĞRT.	DEVLET	16

TABLO 1’de araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki ve eğitim bilgileri verilmiştir. Buna bağlı olarak öğretmenlerin cinsiyet dağılımı homojen olup, mesleki kıdemleri 1 ile 20 yıl arasında değişmektedir. Özel kurumlarda çalışan A ve B öğretmenleri Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü mezunu olup lisans eğitimi almamıştır. Geri kalan 8 katılımcı öğretmen farklı lisans programlarından mezun olmuştur. D, E, F, H, K öğretmenleri eğitim fakültesi okul öncesi öğretmenliği mezunu olup, D ve E öğretmenleri özel kurumlarda çalışmaktadır. C ve I öğretmenleri Açık Öğretim Fakültesi Anasınıfı Öğretmenliği mezunu olup, G öğretmeni de Mesleki Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği mezunudur. A,B,C,D ve E öğretmenleri farklı özel kurumlarda okul öncesi öğretmenliği yapmakta olup geri kalan F,G,H,I ve J öğretmenleri devlet okullarında kadrolu okul öncesi öğretmenliği yapmaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin Eğitim Hayatları Süresince Alınan Sanat Eğitimi Derslerinin Yeterliliği Hakkında Görüşlere Ait Veriler

Görüşler	Kodlar	F
Sanat eğitimi ile ilgili dersler almadım	A,B	2
Lisans programında aldığım sanat eğitimi derslerini yeterli buluyorum	F,H,I,J	4
Aldığım eğitimi uygulamaya yönelik yetersiz buluyorum	C,D,E,G	3
Eğitim fakültelerinde verilen sanat eğitimi derslerini eğitsel ve sanatsal anlamda çağın gerisinde buluyorum.	D	1
İlerde sanat eğitimi ile ilgili dersler almayı planlıyorum.	A,B	2
Sanat eğitimi bilgilerimi güncellemek istiyorum.	C	1

A ve B öğretmenleri lisans eğitimini almadıkları için lisans düzeyinde verilen sanat eğitimi derslerini almadıklarını ve ilerde bu konuda kendilerini geliştirmek lisans eğitimi ile birlikte bu dersleri almak istediklerini söylediler. F,H,I,J öğretmenleri ise aldıkları eğitimin yeterli olduğu görüşündedirler. C,D,E ve G öğretmenleri alınan eğitimi uygulamaya yönelik yetersiz bulmuştur. D öğretmeni özellikle eğitim fakültelerinde verilen sanat eğitimi derslerinin çağın gerisinde kaldığı görüşünü bildirmiştir.

Tablo 3. Katılımcı Öğretmenlerin Okul Öncesinde Yapılan Sanat Faaliyetlerini Doğa İle Nasıl İlişkilendirdiğine Dair Görüşlerine Ait Veriler

Görüşler	Kodlar	F
Doğa ile iç içe bir eğitim ortamı hazırlamak	C,F	2
Oyun yöntemi	E	1
Drama yöntemi	C	1
Günlük yaşam deneyimlerini kullanmak	C,G,H	3
Doğal materyallerden ilham almalarını sağlamak	F	1
Araştırma ve keşfetme için yaşantılar sağlamak	F,H	2
Doğayı anlama ve kavramada sanat faaliyetleri tek başına yeterli olmayabilir, ek yönlendiriciler ve öğretmen rehberliği yapmak	D,E,F,I	4
Yaratıcılığın geliştirilmesi için doğayı gözlemlemek	B	1
Doğayı tüm gelişim alanları ile ilişkilendirmek	A	1
Çevre bilinci oluşturmak	C	1
Duyular yoluyla doğayı tanımak	F,H	2
Doğayı sanat etkinlikleri ile aktarmak	I,J	2

Tabloyu incelediğimizde C ve F öğretmenleri doğa ile iç içe bir eğitim ortamı sağlamanın yapılan sanat faaliyetlerini ilişkilendirmede bir yöntem olduğunu belirtmiştir. E ve C öğretmenleri drama ve oyun yöntemlerine dikkati çekmiş; C, G ve H öğretmenleri günlük yaşam deneyimleri ile doğayı ilişkilendirdiklerini dile getirmiştir. F öğretmeni okul öncesi dönem sanat faaliyetleri ile doğayı içselleştirmede doğal materyallerden ilham almalarını

sağladığını belirtmiştir. C öğretmeni çevre bilinci oluşturmanın dahi sanat faaliyetlerine katkısını dile getirmiştir. F ve H öğretmenleri doğayı duyularla algılamının sanat faaliyetlerinde kolaylıklar sağladığına işaret etmiştir. D,E,F ve I öğretmenleri doğayı algılama ve anlamada tek başına sanat faaliyetlerinin yeterli olmadığını dile getirmiş, öğretmen rehberliğine dikkati çekmiştir.

Araştırma bulguları sonucunda elde edilen verilere bakıldığında özel kurumlarda okul öncesi alanında lisans mezunu olmayan bireylerin çalıştırılması sanat eğitimi ve diğer disiplinlere yönelik bilgi ve beceri eksikliğini ortaya çıktığını yordamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmenlere sorulan sanat eğitiminizi yeterli buluyor musunuz sorusu ise eğitim ve açık öğretim fakülteleri okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde yüzeysel ve geleneksel bir bakış açısıyla verildiğini ortaya koymuştur. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin sanat etkinliklerinde paralel teknik ve yöntemler kullandığı görülmüştür. Mesleki kıdemini öğretmenlik tecrübe ve bilgisini artırdığı ancak lisans ve lisans sonrası eğitimlerin zorunlu hale getirilmesi gerektiğini açığa çıkarmıştır. Sanat ve doğa ilişkisini geliştirecek çalışmalar, eğitimlerin eğitimciler için çok önemli olduğu görülmektedir.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Sanat eğitiminin gayesi topluma, doğaya, çevresine karşı duyarlı, uygar ve bilinçli bireyler yetiştirmektir. Okul öncesi döneme bakıldığında çocuk resimlerindeki özgünlük, özgürlük, coşkunluk dikkatimizi çekmektedir. Ama ilkökul ve orta öğretimde tekdüze çizimler karşımıza çıkmaktadır. Bu yaratıcılıktan ve özgünlükten uzaklaşma sanat eğitimi alanındaki sorunlardan kaynaklanmaktadır(Kaya, 2007).

Tepecik (2002) 'de sanatın gerekliliğine dair; sanat doğada sadece insanın yapabileceği bir eylem olduğundan bahsetmektedir. Çünkü sanat içinde keşfetme, bilme, düşünme ve yaratmayı barındırmaktadır.

Freudyan yaklaşım son zamanların okul öncesi eğitimini en çok etkileyen kuramlardandır. Özellikle bu Freud ve diğer psikanalistlerin 0-6 yaş arasına yoğunlaşması sayesinde olmuştur. Çocukların gerçekleştirdiği sanatsal faaliyetlerin bir *katarsis* (boşalım) olduğunu kabul eden psikanalistler çocuğun bu bilinçdışı faaliyetlerine öğretmenin müdahalesini yanlış bir tutum olarak değerlendirmektedirler(İşler, 2003).

Dünya genelinde eğitim uygulamaları incelendiğinde yalnızca Avrupa'da 3 ülkede (Danimarka, Almanya ve Litvanya) sanat derslerine uzman veya yarı- uzman eğitimciler bütün kademelerde derse girebilmektedir. Malta ise gezici sanat öğretmenleri sistemini benimsemiştir(Avrupa Komisyonu, 2009). Ülkemizde ise temel eğitim basamağında genel öğretmenler yani okul öncesi ve sınıf öğretmenleri sanat derslerinin yükünü sırtlanmaktadır.

Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin sanat anlayışları, yöntemleri benzerlik ve farklılıkları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda öğretmenlere yarı yapılandırılmış bir bilgi formu sunulmuş ve cevaplamaları istenmiştir. Bulgulara bakıldığında öğretmenlerin sanatı drama, oyun, doğa gözlemleri, materyaller, keşif ve yaşantı yollarıyla aktardıkları; bütünleşik program anlayışı sayesinde her etkinliğin içine serpiştirdikleri görülmüştür. Ancak ne yazık ki ülkemiz sanat eğitimi temelden başlayarak üniversite eğitimine kadar olan süreçte tekdüze bir kalıba oturtulmuş görülmektedir.

Bu bağlamda Avrupa Komisyonu değerlendirmelerine alınmadığı bilinmektedir. Kıstasımız Avrupa olmasa dahi, Avrupa'nın sanat eğitimine yönelik çalışmalarında gözle görülür bir fark ortadadır. Bu gayede okul öncesinden başlayarak sanat eğitimine ağırlık verilmeli, içerik genişletilmelidir. Herkesin eşit, kapsamlı bir sanat eğitimi alması; yaratıcı ve donanımlı bireyler yetiştirmek açısından çok önemlidir. Her ülkenin sanat eğitimi amaçları birdir ancak bu amaçlara ulaşabilmek için izlenen rota çok değişken ve etkileyicidir. Bu nedenle sanatın içselleştirilmesi doğanın, çevrenin, insanın içselleştirilmesi anlamına gelmekte olup ülkü olarak sanat ve sanatçı yetiştirmeye vurgu yapmalı bu alandaki çalışmalara ağırlık verilmelidir. Öğretmen yetiştirmede bir odak olan eğitim fakülteleri dışında formasyon ve pedagoji eğitimi veren fakülteler eğitim fakültelerine bağlanmalıdır. Öğretmen yetiştirmedeki ayrılıklar eğitim sistemi içinde boşluklara neden olmaktadır. Eğitim fakültelerine zorunlu sanat dersleri getirilmeli ders saati artırılmalıdır. Sanat tarihi ve sanat eleştirisi her bölüm için disiplinler arası olmaktan çıkıp ana ders olmalıdır. Okul öncesi dönemde olduğu gibi çocuklar her zaman özgür ve coşkun olabilmesi için üst kademelerde öğretmeni baskıcı ve despot olmaktan kurtarmak için genel öğretmenler yerine branş uzmanları derslere girmelidir.

5.KAYNAKLAR

ARTUT, Ö. G. K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(1).

AVANT, L. L., Helson, H., & Topsever, Y. (1990). Algı kuramları. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları.

HARRÉ, R. (2005). Keythinkers in psychology. Sage.

İŞLER, A. Ş. (2003). Okul öncesinde disiplin temelli sanat eğitiminin uygulanabilirliğinin kuramsal temelleri ve çocuk gelişimi açısından önemi. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (8).

KAYA, İ. (2007). Ülkemizde sanat eğitiminin sorunları. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, (11).

KOMİSYONU, A. (2009). Avrupa'da okullarda sanat ve kültür eğitimi, eurydice Türkiye birimi (EACEA P9 Eurydice),". Eurydice, Avrupa Eğitim Bilgi Ağı'<http://www.eurydice.org>, <http://sgb.meb.gov.tr>.

MABOÇOĞLU, F. (2006). Duygusal Zekâ ve Duygusal Zekânın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı. Ankara.

METİN, Ş., & Aral, N. Dört-Yedi Yaş Çocuklarının Resim Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi1 The Study On Drawing Development Characters Of The Children Between Eighteen Month And Forty Months Old.

YİN, R.K. (2002). Case studyresearch (designandmethods). California:SagePublication